

Oppdragsgiver
Ørland kommune

Rapporttype
Konsekvensutredning

10.08.2015

REGULERINGSPLAN FOR UTHAUG HAVN

KONSEKVENsutREDNING NATURMILJØ

**REGULERINGSPLAN FOR UTHAUG HAVN
KONSEKVENSTREDNING NATURMILJØ**

Oppdragsnr.: 6130512
Oppdragsnavn: Konsekvensutredning Uthaug havn, Naturmiljø
Dokument nr.: 001
Filnavn: M-rap-001-0 Uthaug havn

Dato	10.08.2015			
Utarbeidet av	Geir Frode Langelo			
Kontrollert av	Elisabet Bostrøm			
Godkjent av	Rita Løberg			
Beskrivelse	Konsekvensvurdering			

Revisjonsoversikt

Revisjon	Dato	Revisjonen gjelder

INNHOOLD

1.	SAMMENDRAG	5
2.	INNLEDNING OG UTBYGGINGSPLANER	7
3.	METODE	9
3.1	Datainnsamling	9
3.1.1	Influensområdet	9
3.1.2	Eksisterende informasjon	9
3.2	Retningslinjer	9
3.3	Konsekvensutredning	9
3.3.1	Vurdering av verdi	9
3.3.2	Vurdering av omfang	11
3.3.3	Vurdering av konsekvens	11
3.3.4	Sammenstilling	11
3.3.5	Avbøtende tiltak.....	11
4.	NATURVERDIER OG VERDISETTING	12
4.1	Naturgrunnlaget	12
4.1.1	Landskap, klima- og vegetasjonssoner.....	12
4.1.2	Berggrunn og løsmasser	12
4.2	Overordnede karakteristiske trekk.....	13
4.3	Oversikt over registrerte naturverdier.....	14
4.3.1	Flora	15
4.3.2	Viltområder	15
4.3.3	Funksjonsområder for fisk og bunnfauna.....	15
4.3.4	Landskapsøkologiske sammenhenger	15
4.3.5	Vannmiljø	16
4.3.6	Artsforekomster utenom fugl	16
4.4	Verdivurdering.....	17
5.	VURDERING AV OMFANG OG KONSEKVENSER.....	18
5.1	Alternativ 0	18
5.2	Alternativ 1	18
5.3	Alternativ 2	19
5.4	Sammenstilling og rangering	20
6.	AVBØTENDE TILTAK OG MILJØOPPFØLGING	20
6.1	Avbøtende tiltak.....	20
7.	USIKKERHET OG FORHOLDET TIL NATURMANGFOLDLOVEN..	20
7.1	Usikkerhet	20
7.2	Vurdering i forhold til Naturmangfoldlovens kap. II.....	21
8.	KILDER.....	22
8.1	Skriftlige kilder	22
8.2	Muntlige kilder.....	23

FORORD

Ørland kommune har startet opp planarbeid for Uthaug havn med formål å legge til rette for industriutbygging. Områdereguleringen gjennomføres av Rambøll på oppdrag fra Ørland kommune.

I denne anledning er det gjort en konsekvensvurdering for temaet *Naturmiljø* for området. I rapporten gjøres det rede for hvilke konsekvenser tiltaket vil gi for naturmiljøet. Vurderingene for naturmiljø er gjennomført av Rambøll med Geir Langelo som fagansvarlig.

Vi har under arbeidet mottatt verdifull informasjon fra flere kilder som takkes for bidragene. Dette gjelder ikke minst offentlige institusjoner som Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Ørland kommune.

1. SAMMENDRAG

Bakgrunn og formål

På oppdrag fra Ørland kommune har Rambøll utført en konsekvensutredning på temaet Naturmiljø i forbindelse med reguleringsplan for Uthaug havn i Ørland kommune.

Datagrunnlag

Vegvesenets håndbok V712 (2014) er benyttet som metodisk basis for konsekvensutredningen. Det er utført innsamling av eksisterende data, feltundersøkelser, verdisetting av lokaliteter, omfangsvurdering og konsekvensutredning. Geografisk er arbeidet avgrenset av et definert planområde med et influensområde som kan bli indirekte berørt, og disse til sammen utgjør utredningsområdet.

Metoder

Det viktigste metodegrunnlaget for verdisetting av lokaliteter er gitt i håndbøkene om kartlegging av naturtyper og vilt fra Direktoratet for naturforvaltning. Det er lagt vekt på å avgrense og beskrive areal med spesiell naturverdi. Verdiskalaen som er brukt går fra ingen relevans, via liten, middels og stor verdi for temaet. Omfanget av tiltaket for flora og fauna, dvs. graden av påvirkning, er vurdert etter en femdelst skala - fra stort og middels negativt omfang, lite/ikke noe omfang, til middels og stort positivt omfang. Til sist er konsekvensene utredet etter en nidelt skala, ut fra en sammenstilling av verdier og vurdering av omfang. I tillegg er det foreslått tiltak som kan avbøte/reducere eventuelle negative konsekvenser av tiltaket.

Registreringer

Det er registrert viktige naturtyper i og i nærheten av planområdet. Hovedsakelig gjelder dette bløtbnns- og gruntvannsområder som er viktig for mange fuglearter. I tillegg er det registrert et forslag til marint verneområde like utenfor planområdet.

Verdivurdering

Samlet vurderes planområdet til å ha middels verdi. Grunnlaget for verdivurderingen er hovedsakelig vannforekomstens verdi samt områdets verdi for overvintrende andefugler.

Konsekvenser

Tabell 1. Sammenstilling av omfangsvurdering samt samlet konsekvensvurdering av alternativene

Naturmiljø	Verdi	0- alternativ et	Alternativ 1	Alternativ 2
Fuglefauna innenfor molo	Middels	0	--	--
Fuglefauna utenfor molo	Liten	0	0	--
Restområde	Liten	0	-	-
Vannmiljø Uthaug havn	Middels	0	0	0
Vannmiljø Bjugn fjorden	Middels	0	0	0/-
Samla konsekvens		0	---	--
Rangering		1	2	3
Beslutningsrelevant usikkerhet		Liten	Middels	Middels

Avbøtende tiltak

Rigger og mellomlagring av masser bør etableres på en slik måte at ev områder som ikke skal bygges ut heller ikke ødelegges i anleggsperioden.

Masser må ikke håndteres og flyttes på en slik måte at det kan føre til spredning av fremmede arter. Reetablering av vegetasjon og bruk av arter bør ta utgangspunkt i naturlig forekommende artsmangfold i området. Det beste er likevel naturlig revegetering.

Generelt må det ved anleggsarbeid gjennomføres tiltak for å unngå forurensning til luft, vann og jord.

Usikkerhet

Datagrunnlaget for fugl vurderes som godt. Området blir regelmessig besøkt av ornitologer og deres registreringer i artsobservasjoner gjør det mulig å vurdere forekomstene av fugl gjennom årssyklusen. For perioden etter 2000 finnes det drøyt 3400 registrerte observasjoner av fugl fra Uthaug havn. I tillegg er det innhentet mer detaljerte opplysninger fra lokalkjente for å kvalitetssikre de ulike artenes bruk av området.

Det ble registrert en mindre forekomst av ålegras. Etter år 2000 er det gjort bare en registrering av ålegras på Fosenhalvøya. En kjenner ikke status for området, og om manglende nye registreringer kommer av at tidligere forekomster har forsvunnet. En har lagt til grunn at de fortsatt er til stede, og derfor ikke lagt spesiell vekt på den tross alt beskjedne forekomsten som ble registrert under dette feltarbeidet. Men en vil likevel kommentere at det ligger en viss usikkerhet i forhold til status for denne arten på Fosen.

Vurdering i forhold til Naturmangfoldlovens kap. II.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.»

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt for både viktige naturtyper, og for vilt, da spesielt for fugl. En regner med de viktigste områdene er registrert, og at det ikke foreligger uregistrerte verdier som trues av en slik utbygging. Det er knyttet noe usikkerhet til status for ålegras i regionen, og dermed hvilken vekt man skal gi den forekomsten som ble registrert under feltarbeidet.

§ 9 Føre-var-prinsippet

«Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningsvedtak.»

En kan ikke se at det foreligger usikkerheter knyttet til viktige naturverdier som gjør at føre var prinsippet bør komme til anvendelse.

§ 10 Økosystemtilnærming og samla belastning

«En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.»

Våtmarker defineres i vid forstand som områder hvor land møter vann. I et historisk perspektiv har mennesker bosatt seg i nærheten av våtmarksområder som følge av en rik biologisk produksjon. Et stadig økende behov for nye landområder til bebyggelse og samfunnsbehov gjør at våtmarker i global sammenheng er av de mest degraderte og truede økosystem. Også i Norge er mange av de mest truede naturtypene knyttet til våtmarker (Lindgaard & Henriksen 2011). På Ørlandet er mange viktige fjære- og gruntvannsområder fortsatt intakte og viktige leveområder for fugl. Etableringen av den nye kampflybasen forventes å medføre et økt støynivå i flere av verneområdene. Det er foreløpig usikkert hvilke effekter dette vil ha for fuglelivet, men økte forstyrrelser kan endre fuglenes bruk av de ulike verneområdene. Det er her viktig å påpeke at Uthaug havn ligger innenfor de områdene hvor det forventes et betydelig økt støynivå. Følgelig vurderes ikke dette som et aktuelt bufferområde for støyutsatte verneområder. Det er planlagt flere separate utfyllinger av fjære- og gruntvannsområder på Ørlandet. Dette vil bety tap og økt fragmentering av gruntvannsområder som ligger utenfor selve verneområdene. Den samlede belastningen av de ulike tiltakene kan derfor ha større negative konsekvenser for fuglelivet enn hvert enkelt av de isolerte tiltakene.

§ 11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

«Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.»

For dette tiltaket er vilkår i § 11 for eksempel aktuell i forbindelse med f.eks. forekomster av hekkende fugl i perioder av året. Om det registreres hekkende fugl i nærheten av tiltaksområdet, er tiltakshaver ansvarlig for å selv dekke kostnadene om arbeidet må stanses inntil hekkeperioden er over.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

«For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og framtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.»

Det kreves at en både under anleggs- og driftsfasen bruker mest mulig skånsomme metoder og maskiner, slik at utbyggingen ikke gjør mer skade enn det som er nødvendig. Dette innebærer også valg av trasé og utføring/realisering av avbøtende tiltak. Som utgangspunkt skal en bruke den løsningen som er best for naturen. Det skal ikke velges løsninger som gjør at forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 ikke nås. Om den beste løsningen for naturen ikke velges, bør vurderingen av dette synliggjøres i planarbeidet.

Om det registreres svartelistede arter i området, må dette tas hensyn til ved flytting av masser.

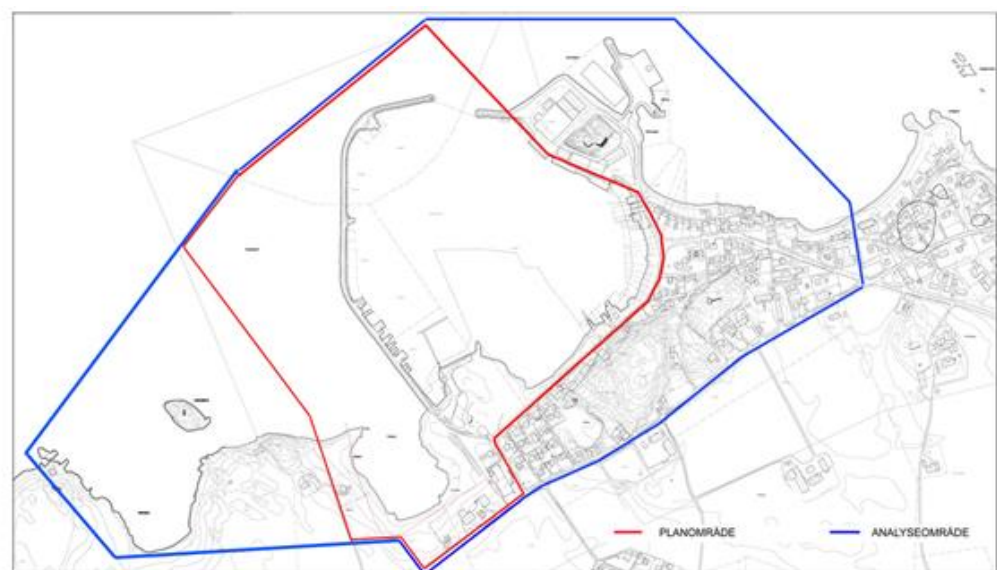
2. INNLEDNING OG UTBYGGINGSPLANER

I perioden 2008-09 ble det på grunnlag av politisk vedtak om næringsutvikling på Uthaug utført en utredning og kjørt en prosess. Denne ble etter 2009 satt på vent, da nødvendige forutsetninger var uavklart. Ønske om planarbeid og utvikling i Uthaug havn ble bekreftet i ny planstrategi 2013. Da planarbeidet ble tatt opp igjen høsten 2013, var det konkludert med at industri, primært fiskeforedling, og annen næring passende for havna skulle bli framtidig formål. Alternativene fritidshus-anlegg og offshore-relatert næring ble begge lagt bort.

I løpet av 2014 ble innspill fra ulike interesser samlet til en serie på 5 alternativer, for utredning. Ettersom det er Grøntvedt Pelagic som er den store eksisterende aktøren i havna, er det utbygger-ønsker framført av denne bedriften som danner omdreiningspunktet i alle alternativene. På dette grunnlaget ble det utarbeidet et planprogram, etter to høringer og utlegginger til offentlig ettersyn, fastsatt 18.12.14. Det ble i siste utlegging avgitt 5 uttalelser fra statlige/regionale etater, 38 enkeltuttalelser fra private, og 3 underskriftslistor med hhv. 90, 308 og 421 underskrifter. Engasjementet viste en massiv motstand mot utfylling og bygging av industri i havna og vest for denne.

I høringsuttalelsene ble det i hovedsak skilt lite mellom de ulike alternativ. Det har i mange år ligget areal regulert industri i havna og vest for denne. Reguleringen er aldri blitt presisert eller utredet, og ingen av uttalelsene har relatert til denne. Konsekvensutredninga vil også starte «på 0», uten hensyn til denne reguleringen.

Planprosessen i første halvår 2015 har inneholdt utredning av alternativene, og en prosess i forhold til Planutvalget og lokalsamfunnet som har ført til en reduksjon fra 5 til 2 alternativer, som blir det endelige planforslaget. Dette er alternativ 2 og 4. Plan- og bygningslovens krav til offentlighet og planbehandling ligger i bunnen, men en konsekvens av det høye antallet alternativer og det lokale engasjementet er at prosessen er mer omfattende enn vanlig. Det ble holdt åpent møte på Bakarosen 28.05. Alternativer for "siling" ble presentert og drøftet i Planutvalgets møter 26.2. og 29.05. 1. gangs behandling av 2 alternative planforslag skal skje 27.08.

Figur 1: Planområde og valgt analyseområde

3. METODE

3.1 Datainnsamling

3.1.1 Influensområdet

Influensområdet er for vegetasjon og marine verdier vurdert til å omfatte planområdet, mens for vilt legges hele våtmarkssystemet på Ørland til grunn i vurderingene av samlet belastning.

3.1.2 Eksisterende informasjon

Det er tatt kontakt med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen, samt miljøansvarlig i Ørland kommune, for å framskaffe aktuell informasjon de eventuelt har. I tillegg er det søkt i flere relevante, nasjonale databaser, primært Artsdatabankens tjeneste Artskart og DNS Naturbase. Det er også samlet inn aktuell litteratur.

3.2 Retningslinjer

Formålet med en konsekvensutredning er «å klargjøre virkninger av tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser eller samfunn. Konsekvensutredninger skal sikre at disse virkningene blir tatt i betraktning under planleggingen av tiltaket og når det tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, tiltaket kan gjennomføres» (PBL §33-1). Her er kravet til konsekvensanalyser lovfestet med bestemmelser for hvordan de skal utføres (Miljøverndepartementet 1999).

Formålet med denne utredningen er å beskrive konsekvensene av inngrepene som er beskrevet i planprogrammet. Framgangsmåten baserer seg på metodikken som er beskrevet i V712 fra Statens vegvesen (2014).

3.3 Konsekvensutredning

3.3.1 Vurdering av verdi

Vurdering av verdi

På bakgrunn av innsamlede data gjøres en vurdering av verdien av en lokalitet eller et område. Verdien fastsettes på grunnlag av kriterier som er gjengitt i Tabell 2.1. Når det gjelder identifisering og verdisetting av naturtypelokaliteter, benyttes DN håndbok 13 for kartlegging av biologisk mangfold (Direktoratet for naturforvaltning 2007) som metode. For verdisetting av viltområder er kriteriene og vekten fra DN-håndbok 11 benyttet (Direktoratet for naturforvaltning 1996).

Tabell 2. Kriterier for vurdering av naturmiljøets verdi.

	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Landskaps-økologiske sammenhenger	Områder uten landskaps-økologisk betydning	Områder med lokal eller regional landskapsøkologisk funksjon, Arealer med noe sammenbindings-funksjon mellom verdisatte delområder (f.eks. naturtyper) Grøntstruktur som er viktig på lokalt/regionalt nivå	Områder med nasjonal, landskapsøkologisk funksjon, Arealer med sentral sammenbindingsfunksjon mellom verdisatte delområder (f.eks. naturtyper) Grøntstruktur som er viktig på regionalt/nasjonalt nivå
Vannmiljø/ Miljøtilstand	Vannforekomster i tilstandsklasser svært dårlig eller dårlig Sterkt modifiserte forekomster	Vannforekomster i tilstandsklassene moderat eller god/ lite påvirket av inngrep	Vannforekomster nær naturtilstand eller i tilstandsklasse svært god
Verneområder, nml. kap. V		Landskapsvernområder (nml. § 36) uten store	Verneområder (nml §§ 35,

		naturfaglige verdier	37, 38 og 39)
Naturtyper på land og i ferskvann	Areal som ikke kvalifiserer som viktig naturtype	Lokaliteter i verdikategori C, herunder utvalgte naturtyper i verdikategori C	Lokaliteter i verdikategori B og A, herunder utvalgte naturtyper i verdikategori B og A
Naturtyper i saltvann	Areal som ikke kvalifiserer som viktig naturtype	Lokaliteter i verdikategori C	Lokaliteter i verdikategori B og A
Viltområder	Ikke vurderte områder (verdi C) Viltområder og vilttrekk med viltvekt 1	Viltområder og vilttrekk med viltvekt 2-3 Viktige viltområder (verdi B)	Viltområder og vilttrekk med viltvekt 4-5 Svært viktige viltområder (verdi A)
Funksjonsområder for fisk og andre ferskvannarter	Ordinære bestander av innlandsfisk, ferskvannforekomster uten kjente registreringer av rødlistearter	Verdifulle fiskebestander, f.eks. laks, sjørørret, sjørøye, harr m.fl. Forekomst av ål Vassdrag med gytebestandsmål/ årlig fangst av anadrome fiskearter < 500 kg. Mindre viktig områder for elvemusling eller rødlistearter i kategoriene sterkt truet EN og kritisk truet CR Viktig område for arter i kategoriene sårbar VU, nær truet NT.	Viktig funksjonsområde for verdifulle bestander av ferskvannsfisk, f.eks. laks, sjørørret, sjørøye, ål, harr m.fl. Nasjonale laksevassdrag Vassdrag med gytebestandsmål/årlig fangst av anadrome fiskearter > 500 kg. Viktig område for elvemusling eller rødlistearter i kategoriene sterkt truet EN og kritisk truet CR
Geologiske forekomster	Områder med geologiske forekomster som er vanlige for distriktets geologiske mangfold og karakter	Geologiske forekomster og områder (geotoper) som i stor grad bidrar til distriktets eller regionens geologiske mangfold og karakter Prioriteringsgruppe 2 og 3 for kvartærgeologi	Geologiske forekomster og områder (geotoper) som i stor grad bidrar til landsdelens eller landets geologiske mangfold og karakter Prioriteringsgruppe 1 for kvartærgeologi
Artsforekomster		Forekomster av nær truede arter (NT) og arter med manglende datagrunnlag (DD) etter gjeldende versjon av Norsk rødliste Fredete arter som ikke er rødlistet	Forekomster av truede arter, etter gjeldende versjon av Norsk rødliste: dvs. kategoriene sårbar VU, sterkt truet EN og kritisk truet CR

Omfang angis på en femdel skala:

Stort negativt - middels negativt - lite/intet - middels positivt - stort positivt.

For verdisetting av ev ferskvannlokaliteter (i praksis fisk og elvemusling) er DN-håndbok 15 (Direktoratet for naturforvaltning 2001) benyttet. Forekomst av rødlistearter er ofte et vesentlig kriterium for å verdsette en lokalitet. Norsk rødliste for 2010 er benyttet i arbeidet. IUCNs kriterier for rødlisting av arter (IUCN 2004) blir benyttet i det norske rødlistearbeidet, i likhet med i de aller fleste andre europeiske land. Disse rødlistekategoriene rangering og forkortelser er (med engelsk navn i parentes):

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)

CR – Kritisk truet (Critically Endangered)

EN – Sterkt truet (Endangered)

VU – Sårbar (Vulnerable)

NT – Nær truet (Near Threatened)

DD – Datamangel (Data Deficient)

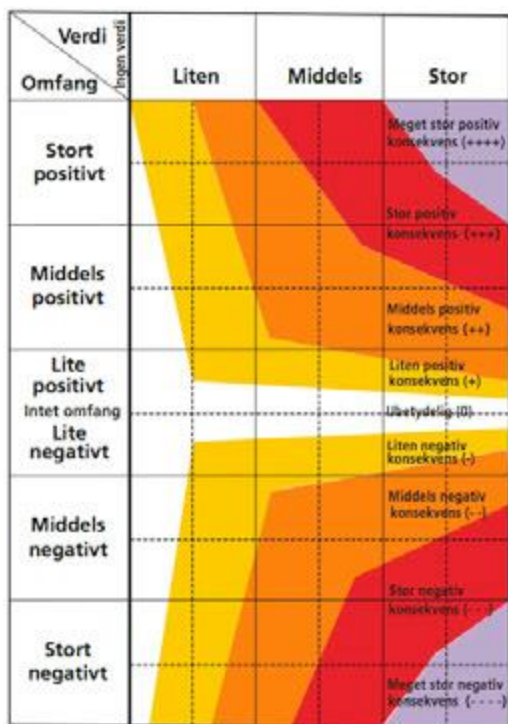
For øvrig vises det til Kålås m.fl. (2010) for nærmere forklaring av inndeling, metoder og artsutvalg for den norske rødlista. Der er det også kortfattet gjort rede for hvilke miljøer artene lever i samt de viktige trusselsfaktorer. Verdivurderingene for hvert miljø/område angis på en glidende skala fra liten til stor verdi.

3.3.2 Vurdering av omfang

Omfanget er en vurdering av hvilke konkrete endringer tiltaket antas å medføre for de ulike lokalitetene eller områdene. Omfanget vurderes for de samme lokalitetene eller områdene som er verdivurdert. Omfanget vurderes i forhold til alternativ 0.

3.3.3 Vurdering av konsekvens

Med konsekvenser menes de fordeler og ulemper et definert tiltak vil medføre i forhold til alternativ 0. Konsekvensen for et miljø/område framkommer ved å sammenholde miljøet/områdets verdi og omfanget. Vifta som er vist i Figur 3 er en matrise som angir konsekvensen ut fra gitt verdi og omfang. Konsekvensen angis på en nidelt skala fra "meget stor positiv konsekvens" (+ + + +) til "meget stor negativ konsekvens" (- - - -). Midt på figuren er en strek som angir intet omfang og ubetydelig/ingen konsekvens. Over streken vises de positive konsekvenser, og under streken de negative konsekvenser.

Figur 1. Konsekvensvifta. Kilde: V712 (Statens vegvesen 2006, rev 2014)

3.3.4 Sammenstilling

For hvert aktuelle alternativ angis en samlet konsekvens, i dette tilfellet bare 0-alternativet og et utbyggingsalternativ. Alternativene er gitt en innbyrdes rangering etter konsekvensgrad. Rangeringen skal avspeile en prioritering mellom alternativene ut fra et faglig ståsted. Det beste alternativet rangeres høyest (rang 1).

3.3.5 Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak er justeringer/endringer av anlegget som ofte medfører en ekstra kostnad på utbyggingssiden, men hvor endringene har klare fordeler for naturverdiene. Mulige avbøtende tiltak er beskrevet.

4. NATURVERDIER OG VERDISETTING

4.1 Naturgrunnlaget

4.1.1 Landskap, klima- og vegetasjonssoner

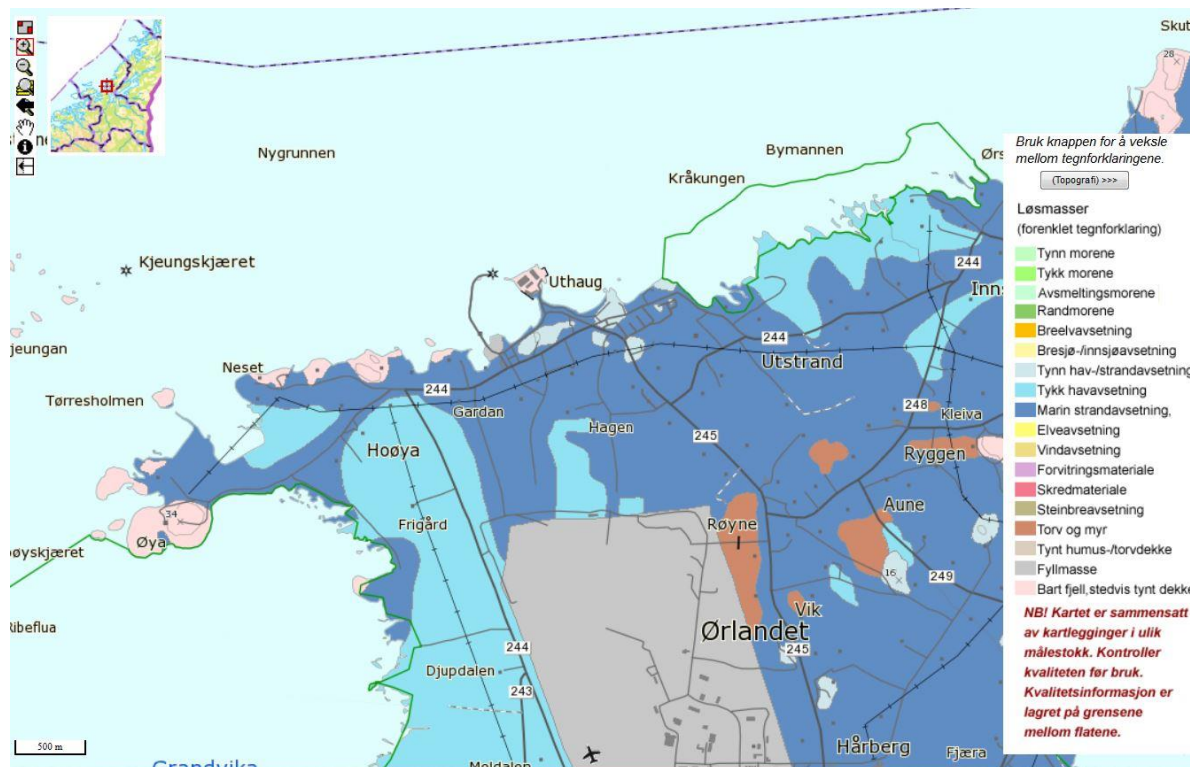
Planområdet tilhører landskapsregion *Kystbygdene på Nordmøre og i Trøndelag*. Området ligger videre i sørboreal sone i sterkt oseanisk seksjon, humid underseksjon (O3h) (Moen, 1998). Sterkt oseanisk seksjon kjennetegnes av vestlige vegetasjonstyper, og arter som er avhengig av høy luftfuktighet.

4.1.2 Berggrunn og løsmasser

Berggrunnen i planområdet er granitt. Denne bergarten er fattig og gir i utgangspunktet bare grunnlag for en fattig flora. I dette området har dette likevel mindre betydning, da berggrunnen er dekket med marine strandavsetninger, se løsmassekart. Marine avsetninger har oftest høyt innhold av kalkholdige rester av skjell og andre marine dyr, og er samtidig ofte svært næringsrikt. Slike avsetninger kan derfor gi grunnlag for en rik og krevende flora.

Figur 2. NGUs berggrunnskart viser at det er granitt og granodioritt som er dominerende bergart i tiltaksområdet. Kilde: www.ngu.no.

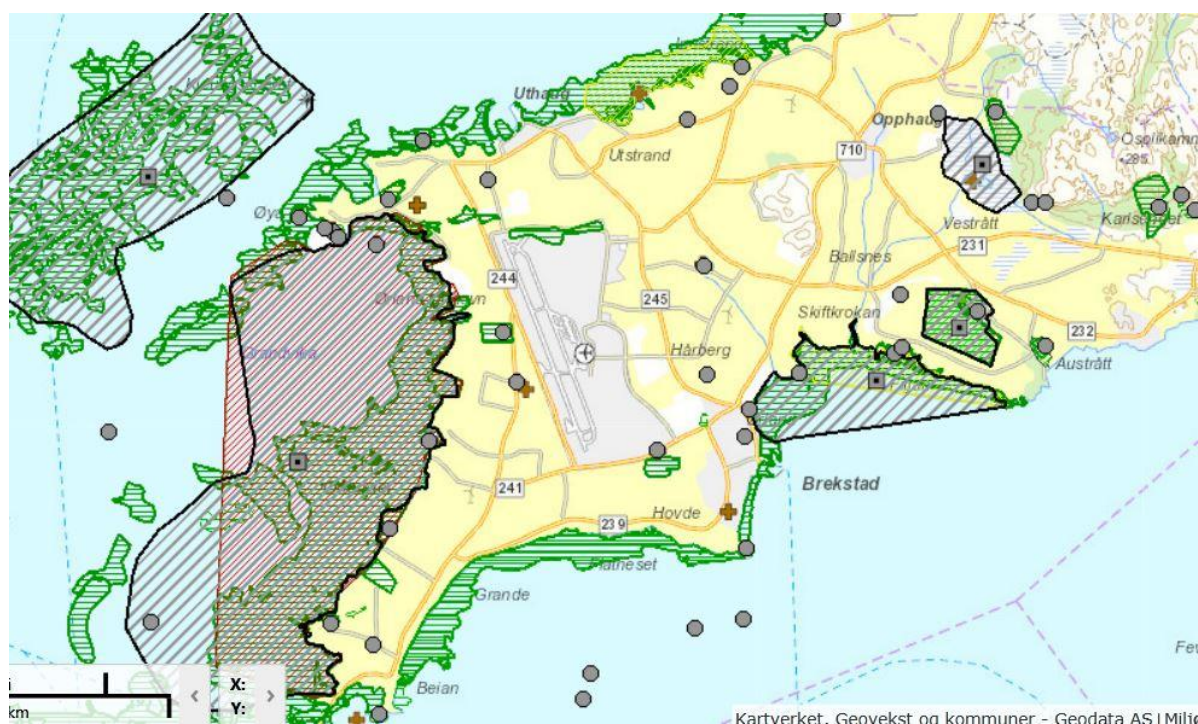
Figur 3. Kartet viser at det er marine strandavsetninger som dominerer i tiltaksområdet.

4.2 Overordnede karakteristiske trekk

Uthaug havn ligger nordvest i forlengingen av flybasen på Ørlandet. Området er dominert av landbruk i et overveiende flatt terreng. Bosettingen er for det meste spredd, men med noe konsentrasjon ved Uthaug havn. Sentralt ligger Rundt store deler av Ørlandet ligger våtmarksområder i form av langgrunne strender karakterisert av et omfattende fugleliv.

Ørlandet våtmarkssystem består av fire verneområder; Hovsfjæra, Innstrandfjæra og Kråkvågsvaet fuglefredningsområde og Grandefjæra naturreservat. Dette er marine gruntvannsområder med fjæresoner hvor store mudderflater avdekkes ved lavvann. De fire verneområdene fikk status som Ramsarområder i 1985, og samlet utgjør de nå ett av 11 Ramsarområder i Midt-Norge. Våtmarker som får status som Ramsarområder anses å ha stor nasjonal og internasjonal betydning som leveområder for flora og fauna, og også å være en viktig naturressurs for mennesker.

De marine gruntvannsområdene på Ørlandet kjennetegnes ved høy biologisk produksjon. Beliggenheten, størrelsen på arealene og den høye næringsproduksjonen gjør at Ørlandet våtmarkssystem er et svært viktig rasteområde for mange arter av trekkende fugler. Spesielt gjelder dette mange arter av vadefugler hvor hovedtrekket til og fra hekkeplassene i nordområdene foregår langs norskekysten. Gruntvannsområdene på Ørlandet er også et viktig overvintringsområde for mange fuglearter, spesielt andefugler. For enkelte arter representerer de også viktige myte- og/eller hekkeområder.

Figur 4. kartet viser noen av naturverdiene på Ørlandet som er registrert i naturbase.

4.3 Oversikt over registrerte naturverdier

Et søk i naturbase viser et verneområde, et forslag til marint verneområde, samt fem naturtypelokaliteter innenfor eller like i nærheten av planområdet. Det er et stort system av fjæreamråder som er viktig for fugl på Ørlandet, og hele dette må betraktes som influensområde for sjøtilknyttet fugl. Det vil være vanskelig å vurdere disse som enkeltlokaliteter, og de betraktes derfor under ett for vurdering av samlede konsekvenser for sjøtilknyttet fugl på Ørlandet. Bare de nærmeste lokalitetene er listet i verditabellen.

ID	Lokalitetsnavn	Verdibegrunnelse	Verdi
1	Innstrandfjæra - Brekstadfjæra	Bløtbunnsområder i strandsonen (A). Viktig for fuglelivet. (Beskrevet i Naturbase BN00052720). Basert på eksisterende data.	Stor
2	Bjugnfjorden og Høya	Bløtbunnsområder i strandsonen (A). Viktig for fuglelivet. (Beskrevet i Naturbase BN00052719). Basert på eksisterende data.	Stor
3	Bjugnfjorden og Høya	Bløtbunnsområder i strandsonen (A). Viktig for fuglelivet. (Beskrevet i Naturbase BN00052718). Basert på eksisterende data.	Stor
4	Bjugnfjorden og Høya	Bløtbunnsområder i strandsonen (A). Viktig for fuglelivet. (Beskrevet i Naturbase BN00052717). Basert på eksisterende data.	Stor
5	Innstrandfjæra - Brekstadfjæra	Bløtbunnsområder i strandsonen (A). Viktig for fuglelivet. (Beskrevet i Naturbase BN00052716). Basert på eksisterende data.	Stor

		data.	
6	Innstrandfjæra fuglefredningsområde	Variert fjæreamråde viktig for fuglelivet. Basert på eksisterende data.	Stor
7	Del av marin verneplan	Inngår i marin verneplan Grandefjæra. Oppstartsmelding ikke sendt.	Stor
8	0321010300-4-C Uthaug havn	Økologisk tilstand er oppført som god i Vann-nett.no, med påvirkningskilder "havneanlegg og molo".	Middels
9	0321010300-2-C Bjugn fjorden	Økologisk tilstand er oppført som god i Vann-nett.no.	Middels

4.3.1 Flora

Floraen i tiltaksområdet bestod for det meste av helt vanlige planter langs strender. Mellom dyrkamark og stranden var det et uslått vegetasjonsbelte som var dominert av hundekjeks. I tillegg fantes arter som tiriltunge, balderbrå, jonsokblom, tveskjeggveronika og flere. I det mer saltvannspåvirkede miljøet nærmere flomålet ble det funnet arter som fjærekoll, strandkjempe, strandkryp og tangmelde. I en littoraldam ble det i tillegg funnet en liten forekomst av ålegras.

4.3.2 Viltområder

Uthaug havn ligger mellom Grandefjæra naturreservat og Innstrandfjæra fuglefredningsområde, men grenser ikke direkte inn til noen av disse verneområdene. Det er totalt registrert 103 fuglearter i tilknytning til Uthaug havn. Av arter som er avhengige av våtmarker og/eller marine gruntvannsområder omfatter artslisten 19 arter av andefugler, 13 arter vadefugler og 34 arter fra andre artsgrupper. Totalt er 21 av disse artene rødlistet. Artslisten viser en betydelig artsdiversitet for fugl, men mange av artene som er registrert på lokaliteten viser kun sporadiske forekomster.

Uthaug havn har liten eller ingen verdi som hekkelokalitet. Området har også begrenset verdi som rastelokalitet for trekkende vadere. For fugl har området først og fremst en verdi som overvintringslokalitet, og da spesielt for andefugler og måkefugler. For de videre vurderinger er Uthaug havn inndelt i to separate områder.

4.3.3 Funksjonsområder for fisk og bunnfauna

Det foreligger ikke kjente artsforekomster av forvaltningsmessig interesse i utfyllingsområdet. Bunnfaunaen er ikke undersøkt, men det er lite som tyder på at denne skiller seg ut fra de øvrige bløtbunnsområdene i strandsonen omkring tiltaksområdet.

4.3.4 Landskapsøkologiske sammenhenger

Hovedtrekket for mange arter av arktiske vadefugler foregår langs norskekysten. Ørlandet våtmarkssystem representerer et viktig ledd i nettverket av egnede rastelokaliteter for disse artene. Sør for Ørlandet ligger de nærmeste tilsvarende områder på Harøya og Giske i Møre og Romsdal (Follestad *et al.* 2013). Videre sørover finnes de neste tilsvarende lokalitetene på Jæren og Lista. Mange arter har også viktige trekkruiter fra Bottenviken og til Trøndelagskysten. Samlet sett utgjør Ørlandet et viktig trekk- og overvintringsområde for arter som hekker på Island, Svalbard, i Fennoskandia og videre østover i Russland.

Fjære- og grunntvannsområdene på Uthaug havn synes å ha en svært begrenset betydning for trekkende vadefugler. For enkelte arter av andefugler, spesielt ærfugl, representerer imidlertid havnebassenget på Uthaug et viktig overvintringsområde. Det er ikke kjent om ærfuglene som overvintrer i dette området er lokale hekkefugler, eller om dette er fugler som kommer trekkende fra hekkeområder i Østersjøen.

Figur 5. Gruntområdet vest for moloen.

4.3.5 Vannmiljø

Området innenfor moloen er registrert som egen forekomst. Forekomsten er registrert med økologisk tilstand «god» i vann-nett. Også Bjugn fjorden er registrert med økologisk tilstand «god».

4.3.6 Artsforekomster utenom fugl

Det er ikke kjent noen spesielle artsforekomster av forvaltningsmessig interesse. Det ble søkt etter purpurmarihånd, men uten at denne ble funnet i tiltaksområdet. Det ble registrert en mindre forekomst av ålegras vest for moloen.

Figur 6. I en litoraldam vest for moloen ble det registrert en mindre forekomst av ålegras.

4.4 Verdivurdering

Området innenfor molo samt strandområdet

For dykkende andefugler er planområdet et relativt betydningsfullt overvintringsområde for ærfugl. I perioden etter år 2000 er det jevnlig registrert overvintringsantall i størrelsesorden 50 – 200 individer, med et maksimalantall på 290 individer i januar 2010. Også havelle og andre arter av dykkender benytter området jevnlig i vinterhalvåret, men i relativt begrensede antall. For gressender er området først og fremst et betydningsfullt overvintringsområde for stokkand, og overvintringsantall i størrelsesorden 100 – 600 individer er vanlig. Også fiskendene siland og laksand opptrer i relativt høye antall i vinterhalvåret, og for begge disse artene er det registrert maksimalantall på mer enn 50 individer.

Flere arter av måkefugler opptrer i betydelige antall i vinterhalvåret. Dette gjelder spesielt for gråmåke hvor forekomster på 200 – 1000 individer ikke er uvanlig. De store forekomstene av måkefugler har trolig en sammenheng med sildefabrikken som ligger på havna.

Alkefugler som lomvi (CR), alke (VU) og teist (VU) observeres jevnlig i havnebassenget på Uthaug i vinterhalvåret, men hovedsakelig i relativt beskjedne antall.

Det er ikke registrert andre registrerbare naturverdier innen dette området. Verdien for vannmiljø er satt til middels verdi.

Samlet vurdering: Samlet vurderes dette området til middels verdi. Grunnlaget for verdivurderingen er hovedsakelig områdets betydning for overvintrende andefugler, samt vannforekomsten.

Området vest for molo med tilhørende strandområde

Området synes kun å ha begrenset betydning som raste- og overvintringsområde for fugl. Fjæreområdet vest for molo benyttes hovedsakelig som rasteområde for mindre antall av måkefugler (spesielt gråmåke og svartbak).

Det er ikke registrert andre registrerbare naturverdier innen dette området. Verdien for vannmiljø er satt til middels verdi.

Samlet vurdering: Samlet vurderes dette området til middels verdi. Grunnlaget for verdivurderingen er hovedsakelig vannforekomstens verdi.

Figur 7. Floraen i tiltaksområdet er preget av høyvokste naturengplanter, men likevel dominert av hundekjeks.

5. VURDERING AV OMFANG OG KONSEKVENSER

5.1 Alternativ 0

0-alternativet beskriver dagens situasjon i området og er et sammenligningsalternativ. Dagens situasjon refererer til nåværende forhold uten tiltak. Alternativet brukes som referanse ved vurdering og sammenstilling av omfang og konsekvenser av ny vei. 0-alternativet settes uansett pr definisjon til intet omfang. Med intet omfang vil også konsekvensen av 0-alternativet for naturmiljøet bli ubetydelig.

5.2 Alternativ 1

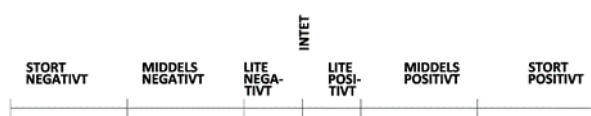
Anleggsfasen

I løpet av anleggsfasen vil det skje en utfylling av fjære og gruntvannsområdene på Uthaug havn. Dette vil gradvis redusere området som beiteområde for andefugler og andre arter som benytter fjær- og gruntvannsområdene.

Driftsfasen

Ut fra skissene for alternativ 1 vil det meste av arealene med fjære og gruntvann i havnebassenget bygges ned ved utfyllinger. Dette er en irreversibel prosess som trolig vil føre til en betydelig forringelse av områdets verdi som beiteområde for andefugler. For måkefugler og alkefugler som søker næring på noe dypere vann vil inngrepet trolig ha en mer begrenset betydning. Siden store deler av områdene med gruntvann bygges ned vurderes tiltaket å ha middels negativt omfang. En nedbygging av store deler av vannforekomsten må regnes som en vesentlig modifisering, og omfanget burde ut fra det bli satt som stort negativt. Samtidig mener vi imidlertid at det vil være urimelig å behandle en slik begrenset forekomst på samme måte som f.eks. Bjugn fjorden. Vi er også usikker på om metodikken for å avgrense en vannforekomst innenfor en molo er riktig metodikk etter vannforskriften. Vi velger derfor å se bort fra denne lokaliteten og setter omfanget til intet.

Samlet omfang for alternativ 1 er vurdert til middels negativt.

Alternativ 1 vurderes å ha middels negativ konsekvens (--).

5.3 Alternativ 2

Anleggsfasen

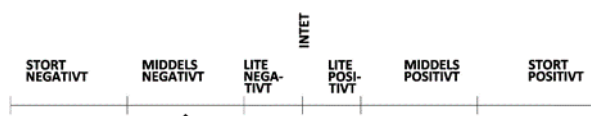
I løpet av anleggsfasen vil det skje en utfylling av fjære og gruntvannsområdene. Dette vil gradvis redusere områdets verdi som beiteområde for andefugler og andre arter som benytter fjær- og gruntvannsområdene.

Driftsfasen

Ut fra skissene for alternativ 2 vil det meste av arealene med fjære og gruntvann i havnebassenget bygges ned ved utfyllinger. Dette er en irreversibel prosess som trolig vil føre til en betydelig forringelse av områdets verdi som beiteområde for andefugler. For måkefugler og alkefugler som søker næring på noe dypere vann vil inngrepet trolig ha en mer begrenset betydning. Siden store deler av områdene med gruntvann bygges ned vurderes tiltaket å ha middels negativt omfang.

En nedbygging av store deler av vannforekomsten må regnes som en vesentlig modifisering, og omfanget burde ut fra det bli satt som stort negativt. Samtidig mener vi imidlertid at det vil være urimelig å behandle en slik begrenset forekomst på samme måte som f.eks. Bjugn fjorden. Vi er også usikker på om metodikken for å avgrense en vannforekomst innenfor en molo er riktig metodikk etter vannforskriften. Vi velger derfor å se bort fra denne lokaliteten og setter omfanget til intet. For vannforekomsten «Bjugn fjorden» vil inngrepet være lite, og omfanget for denne vurderes til intet/lite negativt.

Samlet omfang for alternativ 2 er vurdert til middels negativt.

Alternativ 2 vurderes å ha middels negativ konsekvens (--).

5.4 Sammenstilling og rangering

Tabell 4 gir en samlet presentasjon av konsekvensvurderinger for 0-alternativet og utbyggingsalternativet i driftsfasen. Konsekvensen er framkommet ved å sammenholde områdets verdi og omfanget (påvirkningen) av tiltaket for hvert alternativ. Konsekvensvifta er brukt som støtte for vurderingene.

Tabell 3. Sammenstilling av omfangsvurdering samt samlet konsekvensvurdering av alternativene

Naturmiljø	Verdi	0-alternativet	Alternativ 1	Alternativ 2
Fuglefauna innenfor molo	Middels	0	--	--
Fuglefauna utenfor molo	Liten	0	0	--
Restområde	Liten	0	-	-
Vannmiljø Uthaug havn	Middels	0	0	0
Vannmiljø Bjugnfjorden	Middels	0	0	0/-
Samla konsekvens		0	---	--
Rangering		1	2	3
Beslutningsrelevant usikkerhet		Liten	Middels	Middels

6. AVBØTENDE TILTAK OG MILJØOPPFØLGING

6.1 Avbøtende tiltak

Rigger og mellomlagring av masser bør etableres på en slik måte at ev områder som ikke skal bygges ut heller ikke ødelegges i anleggsperioden.

Masser må ikke håndteres og flyttes på en slik måte at det kan føre til spredning av fremmede arter. Reetablering av vegetasjon og bruk av arter bør ta utgangspunkt i naturlig forekommende artsmangfold i området. Det beste er likevel naturlig revegetering.

Generelt må det ved anleggsarbeid gjennomføres tiltak for å unngå forurensning til luft, vann og jord.

7. USIKKERHET OG FORHOLDET TIL NATURMANGFOLDLOVEN

7.1 Usikkerhet

Datagrunnlaget for fugl vurderes som godt. Området blir regelmessig besøkt av ornitologer og deres registreringer i artsobservasjoner gjør det mulig å vurdere forekomstene av fugl gjennom årssyklusen. For perioden etter 2000 finnes det drøyt 3400 registrerte observasjoner av fugl fra

Uthaug havn. I tillegg er det innhentet mer detaljerte opplysninger fra lokalkjente for å kvalitetssikre de ulike artenes bruk av området.

Det ble registrert en mindre forekomst av ålegras. Etter år 2000 er det gjort bare en registrering av ålegras på Fosenhalvøya. En kjenner ikke status for området, og om manglende nye registreringer kommer av at tidligere forekomster har forsvunnet. En har lagt til grunn at de fortsatt er til stede, og derfor ikke lagt spesiell vekt på den tross alt beskjedne forekomsten som ble registrert under dette feltarbeidet. Men en vil likevel kommentere at det ligger en viss usikkerhet i forhold til status for denne arten på Fosen.

7.2 Vurdering i forhold til Naturmangfoldlovens kap. II.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.»

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt for både viktige naturtyper, og for vilt, da spesielt for fugl. En regner med de viktigste områdene er registrert, og at det ikke foreligger uregistrerte verdier som trues av en slik utbygging. Det er knyttet noe usikkerhet til status for ålegras i regionen, og dermed hvilken vekt man skal gi den forekomsten som ble registrert under feltarbeidet.

§ 9 Føre-var-prinsippet

«Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningsvedtak.»

En kan ikke se at det foreligger usikkerheter knyttet til viktige naturverdier som gjør at føre var prinsippet bør komme til anvendelse.

§ 10 Økosystemtilnærming og samla belastning

«En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.»

Våtmarker defineres i vid forstand som områder hvor land møter vann. I et historisk perspektiv har mennesker bosatt seg i nærheten av våtmarksområder som følge av en rik biologisk produksjon. Et stadig økende behov for nye landområder til bebyggelse og samfunnsbehov gjør at våtmarker i global sammenheng er av de mest degraderte og truede økosystem. Også i Norge er mange av de mest truede naturtypene knyttet til våtmarker (Lindgaard & Henriksen 2011). På Ørlandet er mange viktige fjære- og gruntvannsområder fortsatt intakte og viktige leveområder for fugl. Etableringen av den nye kampflybasen forventes å medføre et økt støynivå i flere av verneområdene. Det er foreløpig usikkert hvilke effekter dette vil ha for fuglelivet, men økte forstyrrelser kan endre fuglenes bruk av de ulike verneområdene. Det er her viktig å påpeke at Uthaug havn ligger innenfor de områdene hvor det forventes et betydelig økt støynivå. Følgelig vurderes ikke dette som et aktuelt bufferområde for støyutsatte verneområder.

Det er planlagt flere separate utfyllinger av fjære- og gruntvannsområder på Ørlandet. Dette vil bety tap og økt fragmentering av gruntvannsområder som ligger utenfor selve verneområdene.

Den samlede belastningen av de ulike tiltakene kan derfor ha større negative konsekvenser for fuglelivet enn hvert enkelt av de isolerte tiltakene.

§ 11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

«Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.»

For dette tiltaket er vilkår i § 11 for eksempel aktuell i forbindelse med f.eks. forekomster av hekkende fugl i perioder av året. Om det registreres hekkende fugl i nærheten av tiltaksområdet, er tiltakshaver ansvarlig for å selv dekke kostnadene om arbeidet må stanses inntil hekkeperioden er over.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

«For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og framtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.»

Det kreves at en både under anleggs- og driftsfasen bruker mest mulig skånsomme metoder og maskiner, slik at utbyggingen ikke gjør mer skade enn det som er nødvendig. Dette innebærer også valg av trasé og utføring/realisering av avbøtende tiltak. Som utgangspunkt skal en bruke den løsningen som er best for naturen. Det skal ikke velges løsninger som gjør at forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 ikke nås. Om den beste løsningen for naturen ikke velges, bør vurderingen av dette synliggjøres i planarbeidet.

Om det registreres svartelistede arter i området, må dette tas hensyn til ved flytting av masser.

8. KILDER

8.1 Skriftlige kilder

Artsdatabanken 2010. Tjenesten Artskart. <http://artskart.artsdatabanken.no/>.

Direktoratet for naturforvaltning 1996. Viltkartlegging. DN-håndbok 11-1996.

Direktoratet for naturforvaltning 2000. Kartlegging av ferskvannslokaliteter. DN-håndbok 15-2001.

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. 2. utgave 2006 (oppdatert 2014).

Direktoratet for naturforvaltning 2010. Naturbase dokumentasjon. Biologisk mangfold. Arealisprosjektet. Internett: <http://dnweb12.dirnat.no/nbinsyn/>

Follestad, A., Aarrestad P.A., Myklebost, H. & Reitan, O. 2013. Naturtypekartlegging og forekomster av fugler i Brekstadfjæra, Innstrandfjæra og Neslandfjæra i Ørlandet og Bjugn kommuner. NiNA Rapport 1004.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Lindgaard, A. & Henriksen, S. (red) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Norges geologiske undersøkelse 2010. N250 Berggrunn - vektor. <http://www.ngu.no/kart/bg250/>

Statens vegvesen 2006, Håndbok V712, revidert 2014.

8.2 Muntlige kilder

Kari-Anne Rørstad, Ørland kommune

Hans Einar Ring, Ring Natur og Miljøtjenester, 7165 Oksvoll

